

**TÜRKİYE'DE YAŞAYAN AHISKA TÜRKLERİNİN HALK
MÜZİĞİ KÜLTÜRLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME¹**

**AN INVESTIGATION ON THE FOLK MUSIC CULTURE OF
MESKHETIAN TURKS LIVING IN TURKEY**

*Murat KARABULUT**

*Berkay GENÇER***

Özet

Ahıska Bölgesi; günümüzde Gürcistan topraklarında bulunan, Ardahan ilimize sınır olan ve tarihi çok eskilere dayanan Türk yerleşim bölgesidir. 1828 yılında gerçekleşen savaşlar sonucunda, Ahıska Bölgesi Rusların eline geçmiş ve ne yazık ki soydaşlarımızın sürgün hayatı başlamıştır. Bu tarihten itibaren sürgün hayatı ve vatan özlemi Ahıska Türklerinin adeta kaderi haline gelmiştir.

Milletleri millet haline getiren, geçmiştenilmekilmek dokunarak günümüze ulaşan kültür olgusunun en önemli yapı taşlarından biri kuşkusuz müzik kültürüdür. Toplumlar her nereye giderlerse gitsinler, kültürel hazinelerini de beraberinde taşımışlardır. Defalarca insanlık dışı eylemlere maruz kalan, dünyanın çeşitli bölgelerine sürgün edilen ve ülkemizin çeşitli illerini yurt edinen Ahıska Türklerinin müzik kültürleri, araştırmamızın konusunu oluşturmaktadır. Ne yazık ki Ahıska Türkleri'nin sürekli sürgün hayatı yaşamaları nedeniyle, kültürleri hakkında bulunan kaynaklar yok denecek kadar azdır. Bu bağlamda Ahıska Türklerinin müzik kültürleri ile ilgili yapılan bu araştırma, gelecekte yapılacak araştırmalara kaynak oluşturması bakımından son derece önemlidir.

Araştırmada; Ardahan'ın Posof ilçesinde, Artvin'in Şavşat ve Yusufeli ilçelerinde, Erzurum'un Oltu ve Şenkaya ilçelerinde alan çalışması yapılmıştır. Alan çalışmasında Ahıska Türklerinin müzik kültürleri, gelenek ve görenekleri hakkında bilgiler alınmış, türküler derlemeleri yapılmıştır. Toplanan bilgiler anlamlı bir bütün halinde bir araya getirilmiştir. Derlenen türküler ise; makam, seyir, usul, biçim ve ezgi

¹ Bu makale, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde hazırlanmış olan "Türkiye'de Yaşayan Ahıska Türklerinin Halk Müziği Kültürünün Müzik Eğitimi Açısından İncelenmesi" başlıklı tezden üretilmiştir.

* Dr. Öğr. Üyesi, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi ABD Ankara / TÜRKİYE karabulut@gazi.edu.tr ORCID: 0000-0001-6414-0553

** Doktora Öğrencisi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müzik Eğitimi ABD Ankara / TÜRKİYE berkaygencer@gmail.com ORCID: 0000-0003-2373-5774

bakımından analiz edilerek sunulmuştur. Yapılan incelemeler sonucunda önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ahıska Türkleri, müzik kültürü, makam, usul

Abstract

Meskhetian Region is a Turkish settlement area located in Georgia today, bordering our province of Ardahan, and has an ancient history. As a result of the wars in 1828, the Meskhetian region was captured by the Russians, and unfortunately, the exile life of our relatives began. Since this date, a life of exile and longing for homeland have become Meskhetian Turks' destiny.

Undoubtedly, music culture is one of the most crucial building blocks of the cultural phenomenon that has made nations into nations and has reached the present day by touching knot by knot from the past. Wherever societies went, they carried their cultural treasures with them. The musical culture of the Meskhetian Turks, who were exposed to inhuman acts many times, exiled to various parts of the world, and settled in various provinces of our country, constitutes the subject of our research. Unfortunately, due to the permanent exile of the Meskhetian Turks, the sources about their culture are scarce. In this context, this research on the musical cultures of the Meskhetian Turks is fundamental in terms of being a source for future research.

In the research, fieldwork was carried out in Posof district of Ardahan, Şavşat and Yusufeli districts of Artvin, and Oltu and Şenkaya districts of Erzurum. In the field study, information was obtained about the Meskhetian Turks' music cultures, traditions, and customs, and folk songs were compiled. The collected information was brought together into a meaningful whole. The compiled songs have been presented by analyzing mode, rhythm, method, form, and melody. Suggestions were made as a result of the investigations.

Keywords: Meskhetian Turks, music culture, mode, rhythm

Giriş

Ahıska bölgesi, Günümüzde Gürcistan sınırları içinde bulunan, Ardahan ilimize sınır olan ve tarihi çok eskilere dayanan Türk yerleşim bölgesidir. Tarih kaynakları, bu bölgede milattan önce de Türk varlığının olduğunu ispat etmektedir. Kitab-ı Dede Korkut eserinde Ahıska kelimesi “Ak-Sıka” kelimesi ile ilişkilendirilmiştir. Anlamı ise “Ak-Kala” olarak belirtilmektedir. Yani anlamı Ak-Şehirdir. Ahıska kelimesi aynı coğrafyanın komşuları tarafındansa “Akhir-Kıska, Akhal-Kelek, Ak-Sıka” olarak kullanılmaktadır. Günümüzde Ahıska bölgesini sahiplenme arzusu içinde olan Gürcüler “Yeni-Kale” anlamındaki “Akhal-Tsikhe” adının kendi dillerine ait olduğunu ileri sürmektedirler. Fakat bunun gerçek dışı bir iddia olduğu ispatlarla sabittir.

Türkiye’nin Kars, Erzurum ve Ardahan il sınır hattının doğusunda yer almaktadır.

Şekil 1. Ahıska Bölgesinin Coğrafi Konumu

“Abastuban, Adigön, Aspinza, Ahılkelek, Azgur ve Hirtız gibi önemli yerleşim birimleri ile iki yüzden fazla köyün merkezi olan Ahıska şehrinin yüzölçümü 6260km²’dir. Kars’a 150 km, Ardahan’a ise 60 km mesafede olan Ahıska, Türkiye’nin kuzeydoğu sınırlarına da sadece 12 km uzaklıktadır.” (Zeyrek, 2001, s.9).

Şekil 2. Ahıska’nın İlçeleri

Ahıska Bölgesi 1578 yılında Osmanlı Devleti topraklarına katılmış ve 1828 yılında yapılan savaşlar sonucunda Rusların eline geçmiştir. İşte bu tarihten itibaren Ahıska Türklerinin sürgün hayatı başlamıştır.

Her toplumun kendine has özellikleri bulunur. Bu özellikler toplumu diğer toplumlardan ayırdığı gibi kültürel özelliklerini de yansıtır. Bir manada kültür, milletlerin kimliği niteliğindedir ve milleti millet haline getiren bir zenginliktir. Ahıska Türklerinin kültürel yapısı yakın coğrafya nedeniyle Posof, Çıldır, Şavşat, Yusufeli ve Oltu ilçelerinde yaşayan insanlarla neredeyse aynıdır.

“Kültür kavramı çok geniş bir kapsama sahiptir. Topluluk içerisinde yaşayan insanlar birlikte yaşadıkları süreçlerin sonucunda ortak bazı değerlere sahip olurlar. Toplumlara dili, dini, gelenekleri, davranış kalıpları, beslenme, barınma biçimleri, beğeni anlayışları gibi sıralayabileceğimiz tüm yaşantılar kültür kavramının kapsamı içerisinde yer alır.” (Şen & Delice, 2014, s. 1851).

Defalarca insanlık dışı eylemlerle vatanlarından göç ettirilen Ahıska Türkleri, gittikleri yerlere kendi kültürlerini de beraberinde götürerek olabildiğince yaşatmaya gayret etmişlerdir. Ahıska Türklerinin sürgün

dolayısıyla yaşadıkları vatan hasreti ve acılar müzik kültüründe de kendini göstermektedir.

“Müziğin kültür kavramı içerisinde hem geleneksellik açısından hem de toplumun değerlerine, kendine has özelliklerine dair ipuçları sunması, ona özel bir anlam yüklemektedir. Toplumun sahip olduğu kültürel değerler onun varlığının önemli bir ifadesidir. Kültürel değerleri/özellikleri bireylerin sahip oldukları kişilik özelliği gibi düşünülebilir. Kişilik ve kimlik sahibi olmak bireyler kadar toplumlar içinde önemlidir. Bu nedenle kültürel değerlere ve bu değerlerin önemli bir ifade/anlatım biçimi olan müzik kültürüne gereken önemin verilmesi toplumsal açıdan da gereklidir.” (Şen & Delice, 2014, s. 1852).

Milletlerin kimliğini oluşturan kültürün içinde kuşkusuz müzik kültürü çok önemli bir yere sahiptir. Müziği oluşturan en temel unsurlardan birisi de çalgı veya çalgılardır. Bu bağlamda Ahıska müziğinde kullanılan çalgılar ise Saz Bağlama) tulum, def, düdük (dil düdüğü), salamor (tütek türü), davul, zurna, ney, kaval, tar ve garmon gibi müzik aletleridir. Ahıska müzik kültürünün bilinen en önemli isimleri olarak Kaharet’ten Oduvalı Mürsel, Sakunetli Horoz İlyas, Varhanlı Bekir, Yukarı Entelli Kazım, Beşet, Heveşenli Usta Bekir sayılabilir.

Bir milletin yaşadığı olayları, acıları, mutlulukları vs. o milletin müziklerinde görmek mümkündür. Ahıska Türklerinin kendilerine has, zengin bir müzik kültürüne sahip olduğu bilinmektedir. Fakat ne yazık ki tarihte yaşadıkları acı olaylar, sürgünler ve tarihi süreç nedeniyle belli özellikleri unutulmaya yüz tutmuştur. Türk milletinin kültüründe önemli bir yere sahip olan “Aşıklık” geleneği zor da olsa bazı Aşıklar vasıtasıyla devam ettirilmeye çalışılmaktadır.

“Âşıklık geleneği ve âşık şiiri sözlü kültür ortamının ürünüdür. Bağımsız bir sosyokültürel kurum kimliğiyle 16. Yüzyılda başladığı kabul edilen gelenek, günümüzde de sürmektedir. Âşıklık geleneği Türk toplumunun bütün sosyokültürel katmanlarınca özümsemiş, Osmanlı döneminden günümüze ortak kültürü oluşturan değerleri bünyesinde barındıran kurumsallaşmış bir gelenektir.” (Çobanoğlu, 2000, s.1)

Ahıska Türklerinin kültürleri hakkında oldukça az çalışma vardır. Halk müzikleri konusunda ise herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu çalışmada Ahıska Türklerinin unutulmaya yüz tutmuş müzik kültürü geleneğinde tespit edilen halk türkülerini bilimsel anlayışla incelemek öncelikli amaçtır.

1. Yöntem

1.1. Araştırmanın Modeli

Belirlenen ilçelerde yaşamakta olan halk ile görüşülmüş ve alan çalışması yapılmıştır. Araştırmada “Betimsel Araştırma” yöntemlerinden “Tarama (Survey)” modeli kullanılmıştır. Tarama modeli ile mevcut durum aynı şekilde betimlenmeye çalışılmış ve verilerin elde edilmesi için literatür taraması, içerik analizi, görüşme (interview) ve müziksel analiz yöntemi kullanılmıştır.

1.2. Evren ve Örneklem

Ülkemize göç etmiş Ahıska Türklerinin müzik kültürü araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Posof, Şavşat, Yusufeli, Oltu ilçeleri ve bu ilçelere bağlı yerleşim yerlerinde bulunan Ahıska Türklerinin müzik kültürü ise araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

1.3. Verilerin Toplanması

Araştırmanın örneklemini oluşturan Ahıska Türklerinin ikamet ettiği, ilçeler ve bu ilçelere bağlı yerleşim yerlerinde yaşamını sürdüren yerel sanatçılar ve geçimini müzik icrasından sağlayan kaynak kişiler ile görüşme yapılmış ve Ahıska Türklerinin müzik kültürleri hakkında bilgiler elde edilmiştir.

Araştırmada, veriler görüşme tekniği ve literatür taraması yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Elde edilen veriler, arşiv ve internet taraması yoluyla sağlanmıştır. Alan çalışması yapılarak derlenen eserler Mus2 nota yazım programı ile notaya alınmıştır. Çalışmamıza katkı sağlayacak olan eserler, müzikal analizleri yapılarak veri olarak kullanılmıştır.

1.4. Verilerin Analizi

Araştırmada Literatür taraması ile elde edilen kültürel veriler toplanmış, alan çalışmasında görüşülen kişilerle karşılaştırılmış ve doğrulanmıştır.

Arşiv taraması ile ulaşılan Ahıska Türklerine ait türküler, müzikal analiz yöntemi ile incelenmiştir. Bu şekilde Ahıska türkülerinin müzikal özellikleri hakkında genel bilgiler elde edilmiştir. Araştırmanın örneklemini oluşturan yerleşim yerlerinde alan çalışması yapılarak yine karşılaştırma yapılmıştır.

Alan çalışmasında gün yüzüne çıkmamış Ahıska türkülerini derlenip arşive kazandırılmıştır, derlenen eserler makamsal yapısı, usulü ve ezgisel yapısı açısından sınıflandırılmıştır.

2. Bulgular ve Yorum

2.1. Müzik Kültürü

Ahıska Türkleri birçok kez vatanlarından koparılmaya çalışılmış ve yaklaşık 10 farklı ülkeye göç ettirilerek yaşamlarını türlü sıkıntılar içinde devam ettirmek zorunda kalmışlardır. Göç edilen ülkeler arasında olan Türkiye’de ise farklı şehirler de olmak üzere Ardahan ve civarında genellikle yaşamlarını sürdürmektedirler.

Türkiye’ye göç eden Ahıskalıların kültürlerini de beraberinde getirerek müzik kimliklerini yaşatmaya çalışmışlardır. Ardahan ve çevre yerleşim yerlerinde bulunan Ahıskalılarla yapılan görüşmelerde, müzik kültürlerinin kaybolmadığını ve günümüzde de aynı dinamiklerini koruyarak halk ve kültür elçisi durumunda bulunan Aşıklar tarafından devam ettirildiğinin altını çizmişlerdir.

Yapılan görüşmelerde Ahıska Türklerinin göçleri üzerinden uzun zaman geçmesinden dolayı kültürel hafızalarının da kaybolmaya devam ettiği görülmektedir. Görüşme yapılan kaynak kişilerin çoğunluğunun, kimi ezgileri unuttuğu, kimi türkülerin ise sözlerini hatırlayamadıkları gözlemlenmiştir.

Ahıska Türklerinin, müzik kültürlerini günümüzde kısıtlı bir yapıda devam ettirdikleri görülmektedir. Erkekler çok sık olmamakla birlikte köy kahvelerinde, köy evlerinde bir araya gelerek ve Aşıklık geleneğini devam ettiren aşıkları buralara davet ederek eğlenceler düzenlemektedirler.

2.2. Düğün Gelenekleri

Düğünlerde gerçekleştirilen ritüeller milletten millete farklılık gösteren kültürel özelliklerdir. Bu ritüeller eşliğinde icra edilen müzikler hakkında saha çalışmasında yapılan görüşmeler Ahıska Türklerinin müzik kültürü hakkında bazı bilgiler edinmemizi sağlamıştır. Günümüze Ahıska türkülerinin kaybolmadan gelmesinin en önemli faktörü düğünlerdir. Ahıska sürgününden bu yana düğünlerin sürekli gerçekleşmesi türkülerin hafızalardan bir nebze silinmemesini sağlamıştır. Ancak şöyle bir gerçek vardır. Ülkemizin hemen hemen her yerinde olduğu gibi düğünlerde çalınan müzikler popüler repertuvarlardan oluşmakta ve repertuvarların içinde yöresel müziklere ya yer verilmemekte ya da kısmen yer verilmektedir. Düğünlerde çalınan çalgılara bakıldığında ise teknolojik aletlerin kullanımının Ahıska Türklerinin düğünlerinde de yoğun olarak kullanıldığı ve yöresel çalgılardan sadece davul ve zurnanın yer aldığı görülmektedir. Düğünlerde çalınan repertuvar içinde var olan yöre türküleri Ardahan, Artvin ve Erzurum civarında olduğu gibi genellikle oyun havaları ve halay müziklerinden oluşmaktadır. Ahıska Türkleri bu komşu illerle birçok bakımdan olduğu gibi düğün gelenekleri yönüyle de büyük benzerlik göstermektedir. Gerek müzikleri gerek ritüelleri birbirine benzemektedir.

Geleneklere bağılı olarak yapılan Ahıska düğün merasimleri “kız sarraflamak (beğenmek)” denilen bir adetle başlamaktadır. Gençler birbirlerini severler ve ailelerine durumu bildirirler. Oğlan anne ve babası kızı araştırır ve beğenirler. Daha sonra Anadolu’nun her yerinde olduğu gibi kız istemeye gidilir ve bu duruma da “elçilik” denir. Elçilik mübarek cuma günü yapılır. Nişan merasimi düğün havasında geçer, davul-zurna çalınır, halaylar çekilir, oyunlar oynanır. Nişandan sonra kız evine elbise götürülür ve bu merasime “urba götürmek (paltar aparmak)” denir.

Kına aşamasına geçildiği zaman müzik unsurunun daha etkin kullanıldığı görülmektedir. Kına merasiminde, kız evinde kızın baba evinden ayrıldığını anlatan hüznü türküler seslendirilmektedir. “Ağır ağır ev süpürdüm” ve “Düz kabını duzsuz koydun” türküleri bunlardan birkaçıdır.

Ayrıca maniler de ezgi eşliğinde kına merasimlerinde söylenir. Bu manilerden en çok bilinen ve söyleneni ise Anadolu’nun hemen hemen her yerinde söylenen “Geline bak geline” manisidir.

*Geline bak geline,
Kına yakmış eline,
Gelin durmuş gidiyor,
Güveyinin evine.*

Kına gecesinde oğlan evinde ise türküler eşliğinde ziyafet ve şenlik vardır. Kına merasiminden sonra “Meslehet Aşı” denilen, düğünde görev paylaşımının belirlendiği bir toplantı yapılır.

Şekil 1. Ahıska Türkleri Gelin Çıkarması

Daha sonra artık “Gelin çıkarmak” safhasına geçilir. İkinci vakti gelmeden öğlen oğlan tarafından oluşan bir grup atlılar ve davul-zurna eşliğinde kız evine gelin almaya giderler. Bu esnada davul-zurna eşliğinde düğün şenliği başlar ve yemekler yenilir içilir. Kayınpeder ve büyük kardeş gelini evden çıkarmaya giderler. Kayınpeder gelini evden çıkardığı esnada davul-zurna eşliğinde gelin çıkarma türküsü söylenir.

*Gedin anama söyleyin,
Bene aglasın.
Gardaş gelsin, gediyorum,
Belim bağlasın.*

Türkünün söylenmesinin ardından hüznü bir hava oluşur. Çeşitli geleneksel ritüellerden sonra gelin oğlan evine girer. Bu esnada davul- zurna eşliğinde “Gelin Hoşgeldin” türküsü söylenir.

*Gelin deyer baba-baba,
Sözü deyer kaba-kaba,
Kaynatandır sana baba,
Gelin hoş geldin, hoş geldin.*

Gelin eve girdikten sonra dışarıda davul-zurna eşliğinde “sağduş – solduş” türküsü söylenir.

*Aşık sözünü başlasın,
Düşmanlar ısını boşlasın,
Mevlam sizi çift saklasın,
Ağa güvegi, bey sağduşu.*

“Sağduş – solduş” türküsü söylendikten sonra düğün şenlikleri devam eder. Halay, bar, ecere horumu, Topalı ve Türk marşı çalınıp oynanır.

2.3. Bayram Gelenekleri

“Ahıska Türklerinin hayatını nevrüz, yılbaşı, hıdırellez, mevlud, recep, kurban, ramazan, aşure gibi bayramlar, "yığınak", "sıra türküsü", "sıra oyunu", "sıra masalı", "fincan-yüzük", "süpürge seyri" diye adlandırılan eğlenceler, aşık meclisleri, nağil geceleri süslendirmektedir.” (Hacılı & İdrisi, 1994, s. 43).

Asif Hacılı ve Habib Hüseyinoğlu İdrisi’nin 1994 yılında yayınlanmış olan makalesinden alıntı yapılan bu kısım ve diğer alıntılar saha çalışmalarında Ahıska Türkleriyle yapılan görüşmelerde günümüzde hala bu geleneklerin yaşatıldığı doğrulanmıştır.

Ramazan Bayramı Ahıska Türkleri tarafından en sevilen bayramdır. Bayram günü toplanılıp şiirler, dualar okunur, türküler söylenir ve dans edilir.

“Türkler şimdi de ramazana kadar oruçluğun her gecesi bir eve "iftar açmaya" toplanırlar. İftar geceleri genel sohbetler arasında olur. Çetin meseleler çözülür, namaz kılınır, dualar okunur, oruçluğun ilk 15 günü merhaba kasideleri söylenilir.” (Hacılı & İdrisi, 1994, s. 45).

*Mübarek ramazan geldi,
Mescitler nurla doldu,
Mevlam bize kerem kıldı,
Merhaba, ay şehr-i ramazan, merhaba.*

“Son 15 günde ise ramazana elveda söylenir” (Hacılı & İdrisi, 1994, s. 45).

*İlahi dinleyen canlar,
Bu aya izzetkılanlar,
Amelde zakir olanlar,
Gider oldum ben, elvida!*

2.4. Ahıskalı Aşıklar

Ahıska bölgesi tarih çizgisinde çok önemli aşıklar yetiştirmiş ve ülkemizde hem Türk Halk Müziği'ne büyük katkı sağlamış hem de aşıklık geleneğinin ülkemiz coğrafyasına aktarılmasında mihenk taşı olmuştur. Doğu Anadolu Bölgesi müzik kültürü incelendiğinde, halk müziğimizin büyük değerleri kabul edilen aşıkların önemli bir bölümünü Ahıska kökenli aşıkların oluşturduğu görülmektedir.

Ahıska kökenli aşıkların en eski temsilcileri; Aşık Çerkezoğlu, Aşık Emrah, Ahılkelekli Hasta Hasan, Aşık İrfan,, Aşık Korhan, Aşık Mevlüt İhsani, Aşık Müdami, Aşık Nihani, Aşık Sümmani, Aşık Şenlik, Aşık Fakiri ve Aşık Zülali'dir. Bahsi geçen aşıklar geleneğin yaşatılmasında köprü olmuş ve kendilerinden sonra gelen aşıklara da rehberlik etmişlerdir.

Ahıska kökenli birçok aşığımız hem geçmişte hem de günümüzde bu geleneğin taşıyıcılığı görevini üstlenmiş ve aşıklık geleneğini hala yaşatmaktadırlar. Bu başlığımızın alt başlıklarında, aşıklık geleneğinin günümüz temsilcilerini inceleyeceğiz.

2.4.1. Aşık Ahıskara

Ahıskara mahlasını kullanan aşığın asıl adı Halit Kara'dır. Ataları 93 harbi zamanında Ahıska'dan Afyonkarahisar'a göç etmiştir. Sonrasında aşığın büyük dedesi Çanakkale Savaşı'nda şehit olmuştur. 6 Mayıs 1969 tarihinde Afyonkarahisar'a bağlı İscehisar ilçesinin Bahçecik köyünde Muzaffer Bey ve Meryem Hanım'ın ilk evladı olarak dünyaya gözlerini açmıştır. Aşık Halit Kara'nın Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliği yapmakta olan, Merve isimli bir de kızı vardır. Merve Kara, babasının doğumunu anlattığı şu dizeleri aktarmıştır:

*"Hızır ile İlyas'ın kavilleşip buluştuğu gündür,
Doğduğum gün,
Bahar ve yeşile açmışım gözlerimi,
Belki ondandır mutluluğum.*

*Doğrudur biraz deli biraz duygusal,
Biraz enteresan olduğum,
Bir gönüle girmiş isem,
Budur en ziyade mutluluğum.*

*Bu on yıllar su gibi akıp geçti,
Ömür kalesini deldi geçti,
Mevlam bu yılları görmeyi nasip etti,
İnsanoğlu ne ettiyse kendine etti.”*

İlkokul eğitimini köyünde alan aşığın, müziğe olan ilgisi ilkokul zamanlarında başlamıştır. Sesinin güzel olmasından dolayı köyün öğretmeni, babasına imamlığa yönlendirilmesi önerisinde bulunmuş ve babası bu öneriyi kabul etmiştir. Ortaokul eğitimini alması için şehirde yaşayan anneanne ve dedesinin yanına gönderilmiştir. Aşık Halit Kara için sıkıntılı olan bu süreç hakkında kızı Merve Kara şöyle söz etmiştir:

“Çocuk yaşta ailesinden ayrı kalan Halit Kara, bu yıllarda büyük bir buhrana girmiş; içine kapanık, çekimser ve utangaç bir kişiliğe bürünmüştür. Aile hasretinin yanında alışamadığı şehir hayatı onu okuldan soğutmuştur. Ortaokul ikinci sınıfı geçemeyince babası onu okuldan alarak köye geri götürmüştür.”

Aşık Halit Kara’nın bağlama ile tanışma sürecini, kızı Merve Kara şöyle aktarmıştır:

“Çiftçilik yapan babası onu köydeki ağır işlerde çalıştırmak istemiş fakat Halit’in özgür ve yavaş kişiliği sebebiyle bunda başarılı olamamıştır. Babası köyde sığır, dana ve koyun çobanlığı yaptırmak isteyince Halit de karşılığında bir bağlama istemiştir. Babası bu isteğini kabul etmiş, o zamanlar müzik işleriyle uğraşan Ömer Yarşı’dan dokuz liraya dördü peşin beşini de kısa sürede ödemek şartıyla bir adet bağlama alıp köye dönmüştür. Bu olay Halit Kara’yı son derece mutlu etmiş, büyük bir hayali gerçek olmuştur fakat Halit saz çalmayı bilmiyordur ve köyde de öğretecek kimse bulunmamaktadır. Ortaokulda öğrendiği birkaç nota ve flüt bilgisiyle saç çalma denemelerinde bulunmuştur. Sadece yaz aylarında gelen çocukluk arkadaşı saz çalmayı biraz bilir ve Halit Kara da ondan birkaç name öğrenir. Bu öğrendiklerini içinden gelen bir hevesle pekiştirir ve orta düzeyde çalmaya başlar.”

Aşık, 17’li yaşlarda iken köyün olanaklarının kısıtlı olması sebebiyle ailesiyle birlikte şehre taşınmıştır. Bir süre iş aramış fakat bulamamıştır. Daha sonra askere gidene kadar çalışacağı bir tüp bayisinde iş bulmuştur. Tokat’ta askerlik görevini yerine getiren aşık, bu dönemde de sazla dostluğunu hiç kesmemiştir. Askerden döndükten kısa bir süre sonra, genç yaşta olan babasını kaybetmiş ve saz çalmaya bir süre ara vermiştir.

Eğitimi çeşitli sebeplerle yarıda bırakan aşık, daha sonra Açık Öğretim lisesini bitirmiş ardından yine Açık Öğretim Fakültesi Veteriner ve Tarım Teknikerliği bölümünü bitirerek bu alanda kendi dükkanını açmıştır. Halen devam etmekte olduğu, süt sağım makinesi satışı ve tamiri yapmaktadır.

Merve Kara, aşığın sanatçılığı hakkında şu bilgileri vermiştir:

“Halit kara eğitimini dışarıdan tamamlamış olmasına rağmen okumayı çok seven, toplumun sıkıntılarından haberdar olan ve gündemi her zaman takip eden bir sanatçıdır. Osmanlı sözcük dağarcığına çokça hakim olan ve yerel sözcükleri de şiirlerinde sıkça kullanan bir şairdir. Aşık Veysel, Aşık Mahzuni, Musa Eroğlu, Neşet Ertaş, Ali Ekber Çiçek gibi türkücülerini kendine örnek almış, onların türkülerine yakın türküler söylemiştir. Bu usta sanatçıları örnek alsa da kendi yazdığı türküler son derece özgündür.”

Halit Kara notası bağlama çalmasını yanında notası keman, def, telli çalgılar da çalabilmektedir. Onun müzik gücü tamamen kulağındadır. Herhangi bir enstrüman eğitimi alamadığı halde duyduğu bir melodiyi kolayca çalabilmektedir. Kendisi usta-çırak ilişkisi içinde yetişmediği gibi arkasından birini de yetiştirmemiştir. Bir kızı ve iki oğlu olan Halit Kara'nın evlatları da bu yeteneğe sahip olmamakla beraber onu taklide de yönelmemişlerdir.

Ahıska Türklerinin düzenlemiş olduğu dernek ve toplantılara sık sık katılan aşığın, kendine ait çok sayıda türkü ve şiiri vardır. Bunlardan en çok bilineni ise “Ahıska Türküsü” dür.

2.4.2. Aşık Safali

Ahıska Türklerinden olan Aşık Safali 1953 yılında Ardahan'a bağlı Posof ilçesinin Armutveren (Papola) köyünde dünyaya gelmiştir. İlkokulu köyünde okuyan Safali iş hayatına köyde bulunan bir terzinin yanında çıraklık yaparak başlamıştır. Bunun yanı sıra askerlik çağına gelinceye kadar çiftçilikle uğraşmıştır. Vatani görevini yerine getirdikten sonra iş makinesi operatörü olarak çalışmak üzere 1976 yılında Libya'ya gitmiş ve 1985 yılında memleketine geri dönerek Bursa'nın İnegöl ilçesine taşınmıştır. Daha sonra yine iş makinesi operatörü olarak çalışmak üzere Arabistan'a gitmiş, on beş ay kaldıktan sonra tekrar Türkiye'ye dönmüştür. Posof Ahıska Türklerinin büyük bir bölümü gibi Aşık Safali de Bursa'ya yerleşmiştir.

Ahıskalı aşıkların büyük değerlerinden olan Aşık Zülali ve Aşık Müdami'nin deyişlerini Aşık Selahattin'den (Selet) dinleyerek kendini yetiştirmiştir. Safali başlarda Zamani mahlasını kullanmıştır fakat bir başkasının bu mahlası kullandığını öğrenince kendi ismini mahlas olarak kullanmaya başlamıştır.

Aşık Safali birçok yarışmaya katılmış, düğünlerde derneklerde çalıp söylemiş, televizyon programı yapmıştır. 2000 yılında hayatını eserlerini konu edinen bir tez hazırlanmıştır.

2.5. Kullanılan Çalgılar

Her halk topluluğunun kendine has olarak icra ettiği çalgılar bulunmaktadır. Bu çalgılar kimi zaman sadece o halkın yaşadığı coğrafyada icra edilmekte, kimi zaman da geniş coğrafyada kullanılan çalgılar yoğun olarak o halkın yaşadığı coğrafyada icra edilmektedir.

Yapılan alan çalışmasında edinilen bilgilere göre, sadece Ahıska Türklerinin icra ettikleri bir çalgı bulunmamaktadır. Bununla birlikte icra edilen çalgılar, Türk coğrafyasında kullanılan çalgılardan oluşmaktadır. Sıklıkla kullanılan çalgılar; Akordeon, Garmon, Bağlama, Balaban, Mey, Düdük, Davul, Koltuk Davulu, Kaval, Klarnet, Rûbab, Tar, Ud, ve Zurna şeklindedir. Bahsi geçen çalgılar hemen hemen her yöremizde kullanılan çalgılardır. Fakat Akordeon, Garmon, Balaban, Mey, Davul, Koltuk Davulu, Rûbab, Tar ve Zurna karakteristik olarak ön plana çıkan çalgılardır. Ahıska Türklerinin kullandıkları çalgılara bakıldığı zaman, göç ettikleri Kafkas coğrafyasında icra edilen çalgılarla beklenildiği gibi benzerlik göstermekte ve bu çalgıları ülkemizde yaşadıkları coğrafyaya da taşımışlardır. Ahıska Türklerinin kullandıkları çalgı ve ustalarının fotoğrafları, yapılan araştırmalarda İslam Binalı fotoğraf arşivinden erişilmiştir.

Şekil 2. Ali Bayram Usta Rûbab Çalgısıyla.

Şekil 3. Alim Raşit Usta Rûbab Çalgısıyla.

Şekil 4. Mey Ustası Osman Ali Mirza.

Şekil 7. Davul çalan bir Ahıska Türkü.

3. Ahıska Türküleri

Araştırmanın bu bölümünde notasına erişilen ve alan çalışmasında derlenen Ahıska türkülerinin müzikal analizleri yapılmıştır. Bir Çift Turna Da Gördüm, Kız Ana Bu Meral Niye Gelmez Oldu, Kars'ı Kağızman'ı Değer Bu Güzel ve Göle'nin Düzünü Duman Bürüdü isimli türküler Sibel Polat ve Kenan Çakmak tarafından derlenmiş ve “Kültürlenme Olgusu Bağlamında Ahıska Türklerinin Müzik Kültürü” makalesinde yayınlanmıştır. Yine aynı makalede edinilen bilgilere göre; Şu Oltu'nun Taşına, Su Goydum Su Tasına, Al Şalım Mavi Şalım, Giderken Eyle Beni, Ardahan'dan Gelen Katar, Kız Kara Kız, Köylük Yerden Köşk Gider, Merdivenden Yukarı ve Çekmecemin Kilidi isimli türkülerin esasen Oltu yöresinde yaşayan Ahıska Türklerine ait olduğu belirtilmiştir.

“Kendisi de bir Ahıska Türkü olan Nejdett Babacan, Oltu Belediyesi Başkanlığı tarafından yapılan bu CD albüm çalışmasında toplanan söz konusu 13 adet Oltu türküsünün, aslında o bölgede yaşayan Ahıska Türklerine ait

olduğunu belirtmiştir.” (Dönmez, İlgar ve Polat, 2020, s.163)

Analizi yapılan Gelin Çıkma Kiraza, Geline Bak Geline ve Kurban Olem Et Hinkalın isimli diğer türküler ise alan çalışmasında yöre halkına doğrultulmuştur.

Araştırmada; arşiv ve kaynaklardan erişilen 16, medya ortamından alınan 8 ve alan çalışmasında derlenen 12 adet türkü analiz edilmiştir. Bu 3 alt başlık dahilinde, örnek teşkil etmesi açısından 6 türkünün analizi sunulacaktır.

3.1. Arşiv ve Kaynaklardan Notasına Erişilen Notalar ve Analizleri

Aşağıda müzikal analizi yapılan türküler, alan çalışmasında ve literatür taramalarında Ahıska türkülerinde olduğu tespit edilen türkülerdir.

Şekil 8. Al Şalim Mavi Şalim Türkü Notası

Yöre: Oltu

Repertuar No: 1692 (TRT)

Kaynak Kişi: Zafer Acar

Derleyen: Muharrem Akkuş

Derleme Tarihi: 1976

Karar Perdesi: La (Dügah)

Güçlü Perdesi: Re (Neva)

Usul: 12/8

En Pes Ses: Sol (Rast)

En Tiz Ses: Mi (Hüseyni)

Ses Genişliği: 6 Ses

Yeden Perdesi: Sol (Rast)

Seyir: Çıkıcıdır

Asma Karar Perdeleri: İncelenen türküde, makamın 3.derecesi olan “Çargâh” perdesinde sık sık asma kalıplar yapıldığı görülmektedir.

Şekil 9. Çargah Perdesinde Asma Kalış

Buna ek olarak, türkünün küçük bir kısmında, makamın yeden perdesi olan “Rast” perdesinde Rast 5’lisi gösterilerek, yine “Çargâh” perdesinde asma kalış yapıldığı dikkat çekmektedir.

Şekil 10. Rast 5’lisi ile Çargah Perdesinde Asma Kalış

Donanım: Si bemol 2 arızası verilmiştir.

Ek Bilgiler: Seyir ve ezgisel özellikleri bakımından Uşşak makamında bir türkü olduğu anlaşılmaktadır. Türkünün melodik cümle yapısı incelendiğinde, cümle yapısının A+B+A+B şeklinde olduğu görülmektedir. A ve B cümleleri melodik tekrirden ibarettir.

Şekil 11. Ardahan’dan Gelen Katar Türkü Notası

Yöre: Oltu
Repertuar No: 4184
Kaynak Kişi: Ahmet Akbulut
Derleyen: Reşat Kesemen
Derleme Tarihi: 24.06.1992
Karar Perdesi: La (Dügah)
Güçlü Perdesi: Re (Neva)

Usul: 4/4

En Pes Ses: Fa Diyez (Irak)

En Tiz Ses: Mi (Hüseyni)

Ses Genişliği: 7 Ses

Yeden Perdesi: Sol (Rast)

Seyir: Çıkıcıdır

Asma Karar Perdeleri: “Segah” perdesinde Eksik Ferahnak 5’lisini anımsatan ufak bir çeşni ile asma kalış yapıldığı görülmektedir.

Şekil 12. Segah Perdesinde Eksik Ferahnak 5’lisini Anımsatan Bir Asma Kalış

Donanım: Si bemol 2 arızası verilmiştir.

Ek Bilgiler: Seyir ve ezgisel özellikleri bakımından Uşşak makamında bir türkü olduğu anlaşılmaktadır. İncelenen türkü melodik dizim olarak, saz payı dahil olmakla birlikte A+B+B şeklindedir. A ve B cümleleri melodik tekrirden ibarettir.

3.2. Medya Ortamından Notaya Alınan Türküler ve Analizleri

Araştırmanın bu başlığında medya ortamından erişilen Ahıska türkülleri ele alınacaktır. Erişilen türküler notaya aktarılarak analiz edilmiştir.

AĞIR AĞIR EV SÜPÜRDÜM

Yine Ahıska "Ten Repertuarı"na Göre
İzmirli Akın Berke GENÇER

Ağır ağır ev süpürdüm Şen ha haan e vi
Şen di key düm ge di ye rin Kal ha haan e vi Hey
vi Ağır ağır süpürdüm Şen ha haan e vi
Şen di key düm ge di ye rin Kal ha haan e vi Hey
vi He ha e rin a haan ha haan Şen ha haan e
vi Şen di key düm ge di ye rin Kal ha haan e
vi Hey

Ağır ağır ev süpürdüm - Şen haan e vi
Şen di key düm ge di ye rin - Kal haan e vi
Şen di key düm ge di ye rin - Şen haan e vi
Şen di key düm ge di ye rin - Kal haan e vi
He ha e rin a haan ha haan - Şen haan e vi
Şen di key düm ge di ye rin - Kal haan e vi

Şekil 13. Ağır Ağır Ev Süpürdüm Türkü Notası

Yöre: Ahıska

Kaynak: -

Derleyen: -

Notaya Alan: Berkay Gençer

Notaya Alma Tarihi: 22.01.2021

Karar Perdesi: La (Dügah)

Güçlü Perdesi: Re (Neva)

Uslul: 5/8

En Pes Ses: La (Dügah)

En Tiz Ses: Fa (Acem)

Ses Genişliği: 6 Ses

Yeden Perdesi: Seyir içerisinde belirgin olarak yeden perdesi kullanılmamıştır.

Seyir: Çıkıcıdır

Asma Karar Perdeleri: Mi (Hüseyni) ve Do (Çargah) perdelerinde çeşnisiz asma kalışlar yapıldığı görülmektedir.

Şekil 14. Hüseyni ve Çargah Perdelerinde Çeşnisiz Asma Kalış Örnekleri

Donanım: Si bemol 2 arızası verilmiştir.

Ek Bilgiler: Seyir ve ezgisel özellikleri bakımından Uşşak makamında bir türkü olduğu görülmektedir. İncelenen türkü A ve B melodik cümlelerinden oluşmaktadır ve A, B melodik cümleleri tekrirden ibarettir.

Görüşme Notları: Yapılan görüşmelerde; bahsi geçen türkünün, Ahıska kültür unsurlarının görüldüğü her yerde hem çalındığı hem de söylendiği aktarılmıştır.

Murat KARABULUT-Berkay GENÇER
Türkiye’de Yaşayan Ahıska Türklerinin Halk Müziği Kültürleri Üzerine Bir İnceleme¹
An Investigation On The Folk Music Culture Of Meskhetian Turks Living In Turkey

GELİN HOŞ GELDİN

Yöre: Ahıska Tun Repertuarı: Nac rü
Notaya Alan: Berkay GENÇER

Ge lin u zak tan gel miş sin Ge lin sen çok
yo rul muş sun Sen a nan dan ay rı muş sin
kü yün den
Ge lin hoş gel din hoş gel din

-1-
Gelin uzaktan gelmişsin,
Gelin sen çok yorulmuşsun,
Sen anandan (kövünden) ayrılmışsın,
Gelin hoş geldin, hoş geldin.

-2-
Umadınız, dileginiz,
İşte geldi geliniz,
Kabul oldu dileğiniz,
Mutlu olsun günleriniz.

-3-
Gelin atladın eşeği,
Sofrada kaldı kaşığı,
Annemin non heşiği,
Gelin hoş geldin, hoş geldin.

Şekil 15. Gelin Hoş Geldin Türkü Notası

Yöre: Ahıska
Kaynak Kişi:
Derleyen: -
Notaya Alan: Berkay Gençer
Notaya Alma Tarihi: 22.01.2021
Karar Perdesi: La (Dügah)
Güçlü Perdesi: Re (Neva)
Usl: 10/8
En Pes Ses: La (Dügah)
En Tiz Ses: Mi (Hüseyni)
Ses Genişliği: 5 Ses
Yeden Perdesi: Seyir içerisinde belirgin olarak yeden perdesi kullanılmamıştır.
Seyir: İnci-Çıkıcıdır
Asma Karar Perdeleri: Makamın karakteristik yapısı itibarıyla, Dik Kürdi ve Nim Hicaz perdelerinde çeşniziz asma kalışlar yapıldığı görülmektedir.

Şekil 16. Dik Kürdi ve Nim Hicaz perdelerinde Çeşnisiz Asma Kalış Örnekleri

Donanım: Si bemol (Dik Kürdi), Do diyez (Nim Hicaz).

Ek Bilgiler: Seyir ve ezgisel özellikleri bakımından Hicaz makamında bir türkü olduğu görülmektedir. İncelenen türkü A ve B melodik cümlelerinin tekririnden oluşmaktadır.

Görüşme Notları: Yapılan görüşmelerde; bahsi geçen türkünün, Ahıska kültür unsurlarının görüldüğü her yerde hem çalındığı hem de söylendiği aktarılmıştır.

3.3. Alan Çalışmasında Derlenen Türkü Notaları ve Analizleri

Araştırmanın bu başlığında alan çalışmasında, yöre halkından görüşme sırasında derlenen türküler, notaya aktarılarak analiz edilmiştir.

AŞAĞIDAN GELE GELE GELDİLER
(Gelin Almaya Gidilince Kız Evinde Söylenir)

Yöre: Posof
Kaynak: Halil İbrahim ATAMAN
Tuz Repertuarı No: 03
Derleyen ve Notaya Alan: Berkay GENÇER

A şa ğı dan ge le ge le gel di ler Gel di ler de büyük e ve
dol di ler A na mı ağ la dı p be ni al di ler Kiş ne kı rıt
Hem ağ la sın
kiş ne a nam ağ la sın
hem va la mı bağ la sın

1

Aşağıdan gele gele geldiler,
Geldilerde büyük eve döndüler,
Anamı ağladıp beni aldılar,
Kişne kırt kişne anamı ağlasın,
Hem ağlasın hem valamı bağlasın

2

Aşağıdan gele gele geldiler,
Geldilerde büyük eve döndüler,
Anamı ağladıp beni aldılar,
Kişne kırt kişne abem ağlasın,
Hem ağlasın hem belim bağlasın

Şekil 17. Aşağıdan Gele Gele Geldiler Türkü Notası

Yöre: Posof

Kaynak Kişi: Halil İbrahim Ataman

Derleyen: Berkay Gençer

Derleme Tarihi: 16.12.2020

Karar Perdesi: La (Düğah)

Güçlü Perdesi: Mi (Hüseyini)

Usul: 6/8

En Pes Ses: Sol Diyez (Nim Zirgüle)

En Tiz Ses: Si (Buselik)

Ses Genişliği: 3 Ses

Yeden Perdesi: Sol Diyez (Nim Zirgüle)

Seyir: Çıkıcıdır

Asma Karar Perdeleri: Belirgin bir biçimde asma kalış yapılmadığı görülmektedir.

Donanım: Herhangi bir arıza yazılmamıştır.

Ek Bilgiler: Seyir ve ezgisel özellikleri bakımından Buselik makamında bir türkü olduğu görülmektedir. İncelenen türkü A melodik cümlesinin tekririnden oluşmaktadır

Yüre: Pusef
Kaynak: Halil İbrahim ATAMAN

BU DEREYE AŞAĞI

Tez Repertuary No: 04
Derleyen ve Notayı Alan: Berkay GENÇER

Bu de re ye a şa ға İn cir aş lı ya ca ғұm Ben sev da yı bil mez dım

1

Bu dereye aşığı,
İncir adıylağım,
Ben sevdayı bilmezdim,
Şimdi başlayacağım.

2

Ela gözlü yar bene,
Bende onun sağna,
Güzeli güzel kızların,
Yanarım atağna.

3

Bu dereye aşığı,
Koyun kuzu gelmesin,
Sevdiğini almayan,
Ben evlendim demesin.

Şekil 18. Bu Dereye Aşağı Türkü Notası

Yöre: Posof

Kaynak Kişi: Halil İbrahim Ataman

Derleyen: Berkay Gençer

Derleme Tarihi: 16.12.2020

Karar Perdesi: La (Düğah)

Güçlü Perdesi: Re (Neva)

Usul: 4/4

En Pes Ses: La (Dügah)

En Tiz Ses: Re (Neva)

Ses Genişliği: 4 Ses

Yeden Perdesi: Seyir içerisinde belirgin olarak yeden perdesi kullanılmamıştır.

Seyir: Çıkıcıdır

Asma Karar Perdeleri: Belirgin bir biçimde asma kalış yapılmadığı görülmektedir.

Donanım: Si bemol 2 arızası verilmiştir.

Ek Bilgiler: Seyir ve ezgisel özellikleri bakımından Uşşak makamında bir türkü olduğu görülmektedir. İncelenen türkü A melodik cümlesinin tekririnden oluşmaktadır.

4. Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen bulgular doğrultusunda varılan sonuçlar incelenecektir.

4.1. Makamsal Yapı

Kaynaklardan ulaşılan, notaya alınan ve derlenen 36 Ahıska türküsünün müzikal analizi yapılmış ve makamları tespit edilmiştir. Uşşak, Segah, Mahur, Buselik, Çargah, Karcığar, Hüseyini ve Hüzam makamları tespit edilen makamlardır. Aşağıda oluşturulan tabloda makamların kullanım sıklığı gösterilmektedir

Tablo 1

Ahıska Türkülerinde Tespit Edilen Makamların Kullanım Sıklığı

Makamlar	Makamın Türü	Dizinin Kullanım Sıklığı
Uşşak	Basit	16
Segah	Bileşik	3
Mahur	Şed	2
Buselik	Basit	4
Çargah	Basit	5
Karcığar	Basit	1
Hüseyini	Basit	4
Hüzam	Bileşik	1
Toplam		36

Tabloda görüldüğü üzere 5 Basit, 2 Bileşik ve 1 Şed makam dizisi kullanılmıştır. En çok kullanılan makamların sırasıyla; Uşşak, Çargah, Buselik ve Hüseyini makamı dizileri olduğu tespit edilmiştir.

İncelenen 36 Ahıska türküsünün makamsal analizinde yapılan pek çok çeşnisiz asma kalış tespit edilmiştir. Ayrıca; Rast 5'lisi, Rast 4'lüsü, Eksik Ferahnak 5'lisi, Buselik 4'lüsü, Uşşak makamı, Kürdi makamı ve Nikriz makamı ile yapılan çeşnili asma kalışlar dikkat çekmektedir. Bununla birlikte

Kürdi makamı ve Buselik 4’lüsü ile yapılan asma kalıpların, diğer çeşnili asma kalıplara nazaran biraz daha fazla yapıldığı görülmektedir.

4.2. Usul Yapısı ve Ses Genişliği

Kaynaklardan ulaşılan, notaya alınan ve derlenen 36 Ahıska türküsünün müzikal analizi yapılmış ve usulleri tespit edilmiştir. Aşağıdaki tabloda 36 türkünün usul kullanım sıklığı belirtilmiştir.

Tablo 2

Ahıska Türkülerinde Usullerin Dağılımı

Usuller	Kullanım Sıklığı
4/4	11
5/8	2
6/8	12
9/8	1
10/8	5
12/8	4
10/16	1
Toplam	36

Yukarıdaki tablo incelendiği zaman; 4/4 ve 6/8 usullerinin türkülerde yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 3

Ahıska Türkülerinin Ses Genişlikleri

Ses Genişliği	Ses Genişliği Kullanım Sıklığı
3	9
4	8
5	12
6	2
7	5
Toplam	36

4.3. Sonuçlar

- Ülkemizde hem Osmanlı Döneminde hem de günümüzde çok sayıda Ahıska Türkü yaşamış ve yaşamaktadır. Dolayısıyla Ahıska Türklerinin kültürel birikimi çok uzun zamandan beri topraklarımızda bulunmaktadır. Ne yazık ki sürekli yaşanan göç durumu, Ahıska türkülerinin kayıt altına alınmasını engellemiş ve kaybolmaya yüz tutmasına sebep olmuştur. Müzik eğitimi dağarcığımızda türkülerimizin rolü ve önemi oldukça büyüktür. Bu sebeple, Ahıska türkülerinin sistematik bir şekilde müzik eğitimi dağarcığına kazandırılması araştırmamızın temel amacıdır.
- Geleneksel olarak icra edilen Ahıska türkülerinde kullanılan çalgılar, beklenildiği üzere Kafkas coğrafyasında kullanılan çalgılar ile benzerlik göstermektedir. Aşıklık geleneği en çok önem verilen müzik geleneği unsurlarından kabul edilmekte ve hala günümüzde yaşatılmaktadır.
- İncelenen Ahıska türkülerinde; Uşşak, Çargah, Buselik ve Hüseyinî makamlarının sıklıkla kullanıldığı anlaşılmıştır. Sık sık çeşniziz asma kalışlar ile bazı 4'lü, 5'li ve çeşitli makamlarla çeşnili asma kalışlar yapıldığı görülmektedir. Ayrıca Buselik makamı ile yapılan çeşnili asma kalışların daha sık yapıldığı anlaşılmaktadır.
- Ahıska türküsü olduğu bilinen fakat arşivlerde notası bulunmayan; Ağır Ağır Ev Süpürdüm, İndim Çayır Biçmeye (Ahıska Barı), Gelin Hoş Geldin, Kobak Köyünden Geçtim, Kuşburninin Kurusu, Sigaramı Yandurdum, Yahadım Saçlarımı, ve Yüksek Minare isimli türküler kaynak teşkil etmesi amacıyla notaya alınmıştır.
- Aşağıdan Gele Gele Geldiler, Bu Dereye Aşağı, Çimenli Bahçede, Dağ Başında Değirmen, Erzurum Ovaları, Giderim Böylesine, Güneş Vurdi Dağlara, Herge Basma İz Olur, Kalaycıdan Aşağı, Neciya Bibi, Yeleğimi Çalkadım ve Yüce Dağ Başında isimli türküler ilk defa Ahıska türkülerini olarak tespit edilmiş ve notaya alınmıştır.
- İncelenen türkülerde 4/4, 5/8, 6/8, 9/8, 10/8, 12/8 ve 10/16 usullerinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca 4/4 ve 6/8 usullerinin diğer usullere kıyasla daha sık kullanıldığı anlaşılmıştır.
- Ses genişliği bakımından incelenen türkülerin, 3 - 7 ses arasında genişliğe sahip olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda; Ahıska türkülerinin ilköğretim ve ortaokul müzik eğitiminde kullanılmasının, çocuk ses sağlığı açısından uygun olduğu aşıkardır.
- Ahıska Türklerinin günümüzde hala "Aşıklık" geleneğini devam ettirdiği anlaşılmaktadır. Aşık Ahıska, Aşık Safalı ve Aşık Temel Turabi gibi aşıklar, günümüzde geleneğin temsilcilerindendir.

- Günümüzde Türkiye’de yaşayan Ahıska Türkleri; Akordeon, Garmon, Bağlama, Balaban, Mey, Düdük, Davul, Koltuk Davulu, Kaval, Klarinet, Rûbab, Tar, Ud, ve Zurna sıklıkla kullandıkları çalgılardır. Karakteristik açıdan bakıldığı zaman; Akordeon, Garmon, Balaban, Mey, Davul, Koltuk Davulu, Rûbab, Tar ve Zurna çalgıları ön plana çıkmaktadır.
- Araştırmada ilk defa tespit edilen türkülerin kaynak kişileri; Aşık Tubetli, Alptekin Turan ve Halil İbrahim Ataman’dır.

4.4. Öneriler

- Çeşitli sebepler ile ülkemize göç etmek durumunda kalan Ahıska Türkleri gibi birçok Türk toplumu ikamet etmektedir. Türk kültür mirasını oluşturan, atalarımız ve ülkemiz coğrafyası dışında bulunan soydaşlarımızdır. Bu nedenle, ülkemize göç etmek durumunda kalan soydaşlarımızın kültür hazinelerini kayıt altına alarak, unutulmasını önlemek son derece önem taşımaktadır. Bu doğrultuda, araştırmada uygulanan yöntem ve analizler ile unutulmak üzere olan türkülerin, bilimsel temellere dayalı olarak kayıt altına alınması sağlanmalıdır.
- Geleneksel Ahıska müzik kültürü yapısının korunması amacıyla, ülkemiz coğrafyasında bulunan ve aşıklık geleneğini devam ettiren tüm Ahıskalı aşıkların görüşleri alınarak, çeşitli çalışmaların yapılması sağlanmalı ve desteklenmelidir.

Kaynakça

- Çobanoğlu, Ö. (2000). *Aşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü*. Ankara: Akçağ.
- Dönmez, B. M., & İlgar, K., & Polat, S. (2020). Kültürlenme olgusu bağlamında Erzurum’da yaşayan Ahıska Türklerinin müzik kültürü. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 13(29), 155-175.
- Hacılı, A., & İdrisi, H.H. (2010). Ahıska Türklerinin örf ve adetleri. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 0(1), 28-47.
- Şen, Ü. S., & Delice, F. (2014). Ahıska Türklerinin Müzik Kültürlerine Yönelik Bir Araştırma. *Turkish Studies (Elektronik)*, 9(5), 1849- 1865.
- Zeyrek, Y. (2001). *Ahıska Bölgesi ve Ahıska Türkleri*. Ankara: Pozitif.